

Súd:	Najvyšší súd SR
Spisová značka:	3Cdo/86/2016
Identifikačné číslo spisu:	8314210634
Dátum vydania rozhodnutia:	18.05.2016
Meno a priezvisko:	JUDr. Emil Franciscy
Funkcia:	sudca
ECLI:	ECLI:SK:NSSR:2016:8314210634.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v právnej veci maloletej N. Y., narodenej XX. V. XXXX, zastúpenej kolíznym opatrovníkom Úradom práce, sociálnych vecí a rodiny Humenné, dieťa matky Ing. P. Y., bývajúcej v S., zastúpenej Mgr. Vladimírou Doničovou, advokátkou so sídlom v Humennom, Kukorelliho č. 60, a otca Ing. Q. B., bývajúceho v C., resp. v K., zastúpeného JUDr. Imrichom Hrubým, advokátom so sídlom v Michalovciach, Farská č. 32, o zvýšenie a zníženie výživného, vedenej na Okresnom súde Humenné pod sp. zn. 19 P 283/2014, o dovolaní matky proti rozsudku Krajského súdu v Prešove z 22. decembra 2015 sp. zn. 10 CoP 2/2015, takto

rozhodol:

Dovolanie o d m i e t a.

Žiaden z účastníkov nemá právo na náhradu trov dovolacieho konania.

Odôvodnenie

Okresný súd Humenné rozsudkom z 29. septembra 2015 č.k. 19 P 283/2014-496: a/ zmenil rozsudok Okresného súdu Humenné z 25. októbra 2011 č.k. 19 P 459/2010-180 v spojení s rozsudkom Krajského súdu v Prešove z 18. júla 2012 sp. zn. 18 CoP 11/2012 tak, že zvýšil otcom platené výživné na maloletú zo sumy 150 € na sumu 220 € mesačne s účinnosťou od 10. septembra 2014 tak, že z tejto finančnej čiastky je otec maloletej povinný zasielať matke 200 € mesačne a 20 € mesačne je povinný poukazovať na tvorbu úspor pre maloletú na osobitný účet, ktorý zriadi v prospech maloletej jej matka, všetko do 10. dňa v mesiaci vopred, b/ rozhodol, že nedoplatok na zvýšenom výživnom na maloletú, ktoré má otec platiť matke (za čas od 10. septembra 2014 do 29. septembra 2015 ide o 188 €), je povinný zaslať matke do 3 dní, c/ návrh otca na zníženie výživného zamietol, d/ rozhodol, že žiaden z účastníkov nemá právo na náhradu trov konania. V odôvodnení uviedol, že matka podala návrh na zvýšenie výživného plateného otcom na maloletú zo sumy 150 € na 250 € (neskôr na 350 €), otec podal návrh na zníženie výživného zo sumy 150 € na 90 €. Pokiaľ matka poukazovala na to, že od roku 2011 náklady spojené s výchovou maloletej podstatne vzrástli, v čase pôvodného rozhodovania o výživnom navštevovala 1. stupeň základnej školy, teraz chodí do 7. ročníka a otcovi odpadla vyživovacia povinnosť k dcére K., ktorá ukončila štúdium na vysokej škole v 1. polroku 2013, otec svoj návrh odôvodnil dlhodobou

pracovnou neschopnosťou, presťahovaním sa do novej domácnosti po rozvoze manželstva spojenej s novými nákladmi na splácanie úveru a nákladmi súvisiacimi s bývaním a tiež tým, že prispieva aj na výživu dcéry M. z rozvedeného manželstva, ktorá študuje na Ekonomickej univerzite v Bratislave. Okresný súd Humenné uznesením zo 16. októbra 2014 č.k. sp. zn. 19 P 283/2014-14 spojil obe veci na spoločné konanie s tým, že vedené bude pod sp. zn. 19 P 283/2014. Súd prvého stupňa vychádzal z toho, že rozsudkom Okresného súdu Humenné z 25. októbra 2011 č.k. 19 P 459/2010-180 bolo zvýšené výživné pre maloletú platené otcom zo sumy 100 € na 150 € mesačne s účinnosťou od 1. novembra 2011 a návrh matky na zvýšenie výživného za čas od 21. októbra 2010 do 31. októbra 2011, ako aj návrh otca na zníženie výživného bol zamietnutý. Proti tomuto rozsudku podala odvolanie matka, o ktorom rozhodol Krajský súd v Prešove rozsudkom z 18. júla 2012 sp. zn. 18 CoP 11/2012 tak, že napadnutý rozsudok potvrdil. V čase tohto posledného rozhodnutia o výživnom súd vychádzal z príjmu otca zo živnosti vo výške 354,33 € mesačne a poberaného invalidného dôchodku vo výške 154,10 € mesačne. Otec mal vtedy vyživovaciu povinnosť aj k plnoletým dcéram K. a M., na výživu ktorých prispieval sumou 85 € a 100 € mesačne. Matka maloletej začala od 1. novembra 2011 poberať dávky v hmotnej núdzi vo výške 125,50 € mesačne. V ďalšom súd prvého stupňa poukázal na ustanovenia § 62 ods. 2 a 4, § 63 ods. 1 až 3, § 78 ods. 1 a 3 zákona č. 36/2005 Z.z. Zákona o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „Zákon o rodine“) a uviedol, že základom pre rozhodnutie o návrhu na zmenu výživného je porovnanie pomerov, za ktorých bolo vydané posledné právoplatné rozhodnutie o výživnom s pomermi v dobe rozhodovania súdu o návrhu na jeho zmenu. Určujúce je zistenie, či od poslednej úpravy výživného došlo k takej zmene pomerov či už na strane rodičov alebo na strane maloletého dieťaťa, ktorá odôvodňuje zmenu výživného. Na strane detí za takéto podstatné zmeny pomerov treba považovať napríklad zvýšenie potrieb v súvislosti s pribúdajúcim vekom, ich fyzickým a duševným vyspíevaním, pokračujúcou školskou dochádzkou, prípravou na budúce povolanie, so zdravotnou starostlivosťou, športovou činnosťou a záľubami. Na strane rodičov za takéto podstatné zmeny pomerov treba považovať rozšírenie alebo zúženie okruhu osôb, ktorým sú povinní poskytovať výživu a zvýšenie alebo odôvodnené zníženie ich príjmov. Pri rozhodovaní o výživnom v dôsledku zmeny pomerov sa použijú zásady, ktoré sú rozhodujúce pre určenie príslušného druhu výživného. V zmysle týchto zákonných zásad obaja rodičia prispievajú na výživu svojich detí podľa svojich možností, schopností a majetkových pomerov a pri určení rozsahu ich vyživovacej povinnosti prihliadne súd na to, ktorý z rodičov a v akej miere sa o dieťa osobne stará. Pri určení výživného prihliada súd tak na schopnosti a možnosti povinného, ako aj na odôvodnené potreby oprávneného. Výsledkami vykonaného dokazovania mal súd prvého stupňa preukázať, že v porovnaní s obdobím, kedy bolo naposledy zvýšené výživné na maloletú, sa zvýšili náklady na úhradu jej potrieb. V čase predchádzajúceho rozhodnutia o výživnom maloletá navštevovala 4. ročník základnej školy, v čase podania návrhu na začatie konania v tejto veci už bola v 7. ročníku. Jej pomery sa zmenili s pribúdajúcim vekom, pokračujúcou školskou dochádzkou na vyššom stupni, mimoškolským vzdelávaním, jej fyzickým a duševným vyspíevaním, rôznymi záľubami a zdravotnou starostlivosťou. Matka maloletej bola v čase posledného rozhodnutia o výživnom nezamestnaná a poberala dávku v hmotnej núdzi na úrovni ako teraz. V súčasnosti iné príjmy nemá. Navyše, od 15. januára 2015 je práceneschopná. Otec maloletej je živnostník a invalidný dôchodca. V roku 2014 a v roku 2015 bol práceneschopný, živnosť však nemal ani zrušenú ani pozastavenú. Dostával provízie za uzatvorené zmluvy v predchádzajúcom období. Okrem príjmov zo živnosti poberal invalidný dôchodok a boli mu vyplatené aj nemocenské dávky. Po zrušení 3. piliera dôchodkového sporenia mu bola vyplatená suma 2 000 €. Odpadla mu vyživovacia povinnosť k plnoletej dcére K. a vylepšili sa aj jeho majetkové pomery (stal sa spoluvlastníkom 1/2 rodinného domu v Košiciach). Tieto zmeny pomerov vyhodnotil súd prvého stupňa ako dôvod pre zvýšenie výživného na maloletú plateného otcom, avšak nie (až) vo výške navrhovanej matkou. Konštatoval, že na výdavky, ktoré u maloletej boli už v čase posledného rozhodnutia o výživnom nebolo možné prihliadnuť, lebo už boli zohľadnené predtým a vo svojej podstate neznamenajú zmenu pomerov. Dodal, že pri zvýšení výživného súd berie do úvahy všeobecne známe výdavky, ktoré zodpovedajú veku dieťaťa, jeho psychickej a fyzickej vyspelosti, stupňu školskej dochádzky, mimoškolským aktivitám, avšak ostatné (špecifické) náklady, ktoré sa týkajú konkrétneho dieťaťa, treba preukázať. Pri prvotnom určení výživného, ako aj pri zvýšení výživného platí zásada, že súd vychádza z odôvodnených potrieb dieťaťa a tiež zo schopností a možností rodičov. Rovnako sa zohľadňujú rodinné prídavky, ktoré v danom prípade predstavujú 23,50 € mesačne. Podľa Zákona o rodine je aj matka povinná prispievať na

výživu maloletej vo výške minimálneho výživného (27,13 € mesačne). Súd prvého stupňa z týchto dôvodov vyhovel čiastočne návrhu matky a zvýšil výživné na maloletú na 220 € a návrh otca na zníženie výživného ako nedôvodný zamietol. V závere rozsudku vysvetlil výpočet, ktorým dospel k výške nedoplatku na výživnom. O trovách konania rozhodol podľa § 146 ods. 1 písm. a/ O.s.p.

Uvedený rozsudok napadli odvolaniami matka aj otec.

Krajský súd v Prešove rozsudkom z 22. decembra 2015 sp. zn. 10 CoP 2/2015 napadnutý rozsudok potvrdil, pričom účastníkom nepriznal náhradu trov odvolacieho konania. Na odôvodnenie svojho rozhodnutia uviedol, že odvolania matky a otca sú nedôvodné. V predmetnej veci nebolo sporné, že od poslednej úpravy výživného sa zmenili pomery tak na strane maloletej, ako aj na strane jej rodičov. Súd prvého stupňa vykonal vo veci dokazovanie v potrebnom rozsahu, na základe ktorého správne zistil rozhodujúci skutkový stav a takto nadobudnuté skutkové zistenia po právnej stránke správne posúdil. Po citácii ustanovení § 62 ods. 1 a 2, § 65 ods. 5, § 75 ods. 1 Zákona o rodine odvolací súd uviedol, že súd prvého stupňa obstaral veľké množstvo skutkových podkladov (najmä na základe matkou predložených výpisov z účtov a poštových poukázok), ktoré komplexne posúdil, pričom nezostal iba pri ich konštatovaní, ale ich obsah aj primeraným spôsobom preveroval, napríklad žiadosťou o informáciu, ktorú adresoval vzdelávacej inštitúcii. Z napadnutého rozhodnutia je zrejmé, že súd prvého stupňa tie výdavky na výchovu a výživu maloletej, ktoré zohľadnil, uviedol v písomnom vyhotovení rozsudku, ostatné v ňom neuviedol. Správne tiež neakceptoval obranu otca, ktorý poukazoval na svoje zvýšené výdavky spojené s tým, že je invalidný dôchodca. Pokiaľ matka poukazovala na to, že otec si nemusel zabezpečiť vlastné bývanie zakúpením nehnuteľnosti v Košiciach, odvolací súd uviedol, že by (aj v porovnaní s matkou) nebolo spravodlivé požadovať od neho, aby nemal vlastné bývanie v mieste, kde sa zdržuje a pracuje. Poznamenal tiež, že podstatná zložka odvolacej argumentácie matky sa týka jej vyživovacej povinnosti a jej osobnej sociálnej situácie, prípadne výdavkov na bývanie, stravovanie a takých ďalších výdavkov, ktoré bezprostredne nesúvisia s výživou maloletej; predmetom tohto konania je však vyživovacia povinnosť rodičov na maloletú, nie medzi rozvedenými manželmi. Pokiaľ matka uvádzala skutkové okolnosti týkajúce sa nadštandardných výdavkov otca, ktoré vynaložil napríklad na jeho exotické dovolenky s priateľkou, odvolací súd konštatoval, že v konaní nebola preukázaná ani účasť otca na týchto dovolenkách, ani skutočnosť, že tieto dovolenky hradil. Na druhej strane by bolo voči nemu nespravodlivé, pokiaľ by sa mu upieralo právo zúčastňovať sa takýchto dovolení, keď aj u maloletej boli preukázané nadštandardné výdavky spojené s kurzami anglického a nemeckého jazyka v súkromných vzdelávacích zariadeniach, resp. výdavky na súkromné hodiny hry na gitaru a klavír, lyžiarske kurzy a pôsobenie vo folklórnom súbore. Z týchto dôvodov odvolací súd napadnutý rozsudok súdu prvého stupňa potvrdil ako vecne správny (§ 219 ods. 1 O.s.p.). O trovách odvolacieho konania rozhodol podľa § 224 ods. 1 O.s.p. v spojení s § 146 ods. 1 písm. a/ O.s.p.

Proti uvedenému rozsudku odvolacieho súdu podala matka dovolanie s tým, že jej bola odňatá možnosť pred súdom konať (§ 237 ods. 1 písm. f/ O.s.p. v spojení s § 241 ods. 2 písm. a/ O.s.p.) a v konaní došlo k inej vade majúcej za následok nesprávne rozhodnutie vo veci (§ 241 ods. 2 písm. b/ O.s.p.). Napadnutý rozsudok bol vydaný bez náležitého zistenia skutkového stavu, lebo odvolací súd nezohľadnil jej argumentáciu, týkajúcu sa výdavkov otca na obstaranie nehnuteľnosti v Košiciach, na zaplatenie exotických dovolení otca s jeho priateľkou a matke vytkol, že ňou uvádzané skutkové okolnosti o rôznych výdavkoch sa týkajú len jej osoby, nie výživu maloletej. V dôsledku toho jej bola odňatá možnosť konať a napadnuté rozhodnutie spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci. V konaní nebolo vyhovené jej návrhom na doplnenie dokazovania a súdy sa s touto okolnosťou náležite procesne nevysporiadali. Tým, že súdy nevykonali ňou navrhované dôkazy, nemohli dospieť k úplným a správnym skutkovým zisteniam. Odvolací súd na prejednanie veci nenariadil odvolacie pojednávanie, na ktorom by mala možnosť zaujať stanovisko k veci. V rozsudku odvolacieho súdu sa uvádza viacero chybných údajov, ktoré nekorešpondujú s údajmi v spise. „V rozpore s ústavným právom Slovenskej republiky aj s medzinárodnou úpravou základných ľudských práv a slobôd, ktorou je Slovenská republika viazaná, odvolací súd nie len opomenul, relevantné rozhodnutia princípov zakotvených v judikatúre Európskeho súdu pre ľudské práva, čím boli porušené práva dovolateľky ako účastníčky konania na spravodlivý súdny proces. Vzhľadom na uvedené má dovolateľka za to, že rozhodnutím

odvolacieho súdu boli porušené významné zásady rovnosti zúčastnených strán a z dôvodu porušenia princípu rovnosti podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky má za to, že došlo k tak závažnej vade v konaní, ktorá má mať za následok zrušenie napadnutého rozhodnutia“. Z týchto dôvodov dovolateľka navrhla napadnutý rozsudok odvolacieho súdu zrušiť a vec mu vrátiť na ďalšie konanie.

Otec ani kolízny opatrovník sa k dovolaniu písomne nevyjadrili.

Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) ako súd dovolací (§ 10a ods. 1 O.s.p.) po zistení, že dovolanie podala včas účastníčka konania (§ 240 ods. 1 O.s.p.) zastúpená v súlade so zákonom (§ 241 ods. 1 O.s.p.), skúmal bez nariadenia dovolacieho pojednávania (§ 243a ods. 1 O.s.p.), či dovolanie smeruje proti rozhodnutiu, ktoré možno napadnúť týmto opravným prostriedkom.

1. Právo na súdnu ochranu nie je absolútne a v záujme zaistenia právnej istoty a riadneho výkonu spravodlivosti podlieha určitým obmedzeniam. Toto právo, súčasťou ktorého je bezpochyby tiež právo domôcť sa na opravnom súde nápravy chýb a nedostatkov v konaní a rozhodovaní súdu nižšieho stupňa, sa v občianskoprávnom konaní zaručuje len vtedy, ak sú splnené všetky procesné podmienky, za splnenia ktorých občianskoprávny súd môže konať a rozhodnúť o veci samej. Platí to pre všetky štádiá konania pred občianskoprávnym súdom, vrátane dovolacieho konania (I. ÚS 4/2011).

Dovolanie má v systéme opravných prostriedkov občianskeho súdneho konania osobitné postavenie. Na rozdiel od odvolania (riadneho opravného prostriedku), ktorým možno napadnúť ešte neprávoplatné rozhodnutie, je dovolanie mimoriadny opravný prostriedok, ktorým možno napadnúť rozhodnutie odvolacieho súdu, ktoré už nadobudlo právoplatnosť. Občiansky súdny poriadok vychádza z tejto mimoriadnej povahy dovolania a v nadväznosti na to aj upravuje podmienky, za ktorých je dovolanie prípustné. Pokiaľ je odvolanie zásadne prípustné (ak Občiansky súdny poriadok v prípade niektorých rozhodnutí výslovne neustanovuje inak), dovolanie - naopak - je prípustné, len ak to Občiansky súdny poriadok výslovne uvádza. Najvyšší súd vo svojich rozhodnutiach túto mimoriadnosť dovolania často vysvetľuje konštatovaním, že dovolanie nie je „ďalším odvolaním“ a dovolací súd nie je treťou inštanciou, v ktorej by bolo možné preskúmať akékoľvek rozhodnutie (viď napríklad rozhodnutia najvyššieho súdu sp. zn. 1 Cdo 113/2012, 2 Cdo 132/2013, 3 Cdo 18/2013, 4 Cdo 280/2013, 5 Cdo 275/2013, 6 Cdo 107/2012 a 7 Cdo 92/2012).

Ak by najvyšší súd bez ohľadu na neprípustnosť mimoriadneho opravného prostriedku dovolateľa pristúpil k posúdeniu vecnej správnosti rozhodnutia odvolacieho súdu a na tom základe ho prípadne zrušil, porušil by základné právo na súdnu ochranu účastníka stojaceho na opačnej procesnej strane. Porušenie princípov spravodlivého procesu totiž spočíva „v takom postupe a rozhodnutí mimoriadneho opravného súdu, ktorými sa nad rámec zákonných predpokladov prípustnosti mimoriadneho opravného prostriedku zrušuje právoplatné rozhodnutie a vec účastníka sa dostáva opätovne pred súd, ktorý musí o veci znovu konať a rozhodovať, pretože to vytvára opätovne stav právnej neistoty, ktorá už bola nastolená právoplatným rozhodnutím súdu nižšieho stupňa“ (II. ÚS 172/03).

Z relevantnej judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) vyplýva, že systém opravných prostriedkov zakotvený v právnom poriadku zmluvnej strany Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „Dohovor“) musí byť nevyhnutne v súlade s požiadavkami čl. 6 Dohovoru. Vo všeobecnosti pre použitie mimoriadnych opravných prostriedkov platí, že sú prípustné iba vo výnimočných prípadoch. ESLP v rámci svojej rozhodovacej praxe už viackrát vyslovil nezlučiteľnosť mimoriadneho opravného prostriedku s princípom právnej istoty, a konštatoval porušenie čl. 6 ods. 1 Dohovoru vtedy, keď k nariadeniu opätovného preskúmania veci došlo (len) z dôvodu existencie odlišného právneho posúdenia veci (porovnaj Roseltrans proti Rusku, rozsudok z roku 2005). Vo veci Abdullayev proti Rusku (rozsudok z roku 2010) ESLP zdôraznil, že v záujme právnej istoty zahrnutej v čl. 6 Dohovoru by právoplatné rozsudky mali vo všeobecnosti zostať „nedotknuté“. K ich zrušeniu by preto malo dochádzať iba pre účely nápravy zásadných, hrubých a podstatných väd. Podľa názoru ESLP v žiadnom prípade však za takú vadu nemožno označiť skutočnosť, že na predmet konania existujú dva odlišné právne názory [viď napríklad Sutyazhnik proti

Rusku (rozsudok z roku 2009) alebo Bulgakova proti Rusku (rozsudok z roku 2007)]. Princíp právnej istoty tu môže ustúpiť iba výnimočne, a to za účelom zaistenia opravy základných väd alebo justičných omylov (pozri Ryabykh proti Rusku, rozsudok z roku 2003) a napravenia „väd najzákladnejšej dôležitosti pre súdny systém“, ale nie z dôvodu právnej čistoty (pozri Sutyazhnik proti Rusku, rozsudok z roku 2009).

Pri uplatnení tézy, vyplývajúcej z rozhodnutí ESĽP, podľa ktorej rozhodnutia súdov predstavujúce res iudicata „majú zostať nedotknuté“, je potrebné na prípady možnosti prelomenia záväznosti a nezmeniteľnosti právoplatných rozhodnutí hľadiť ako na krajné výnimky z tejto zásady. Právnu úpravu dovolania a dovolacieho konania, ktorá stanovuje podmienky, za ktorých sa môže táto výnimka uplatniť, nemožno v žiadnom prípade vykladať rozširujúco; namiesto je tu skôr reštriktívny výklad.

2. Dovoláním možno napadnúť právoplatné rozhodnutie odvolacieho súdu, pokiaľ to zákon pripúšťa (§ 236 ods. 1 O.s.p.).

Občiansky súdny poriadok pripúšťa dovolanie proti rozsudku odvolacieho súdu, ak je ním napadnutý zmeňujúci rozsudok (§ 238 ods. 1 O.s.p.), ďalej proti rozsudku odvolacieho súdu, v ktorom sa odvolací súd odchýlil od právneho názoru dovolacieho súdu vysloveného v tejto veci (§ 238 ods. 2 O.s.p.), a napokon proti rozsudku, ktorým bol potvrdený rozsudok súdu prvého stupňa, ak a/ odvolací súd vo výroku vyslovil, že je dovolanie prípustné, lebo po právnej stránke ide o rozhodnutie zásadného významu, alebo b/ ak ide o potvrdenie rozsudku súdu prvého stupňa, ktorým súd prvého stupňa vo výroku vyslovil neplatnosť zmluvnej podmienky podľa § 153 ods. 3 a 4 O.s.p. (§ 238 ods. 3 O.s.p.).

Dovoláním matky nie je napadnutý zmeňujúci rozsudok odvolacieho súdu (§ 238 ods. 1 O.s.p.), ale taký potvrdzujúci rozsudok, ktorý nemá znaky uvedené v § 238 ods. 3 O.s.p. Dovolací súd v tejto právnej veci dosiaľ nerozhodoval (rozhoduje o prvom dovolaní podanom v tejto právnej veci), preto ani nezaujal právny názor, ktorým by bol odvolací súd viazaný (§ 238 ods. 2 O.s.p.). Prípustnosť dovolania matky preto z § 238 ods. 1 až 3 O.s.p. nevyplýva.

Najvyšší súd len ako poznámku uvádza, že dovolanie matky smeruje v danom prípade proti rozsudku odvolacieho súdu vo veci upravenej Zákonom o rodine; proti takémuto rozsudku je dovolanie neprípustné (viď § 238 ods. 4 O.s.p.) aj vtedy, ak by inak smerovalo proti rozsudku uvedenému v § 238 ods. 1 až 3 O.s.p.

3. Dovolanie matky by v danom prípade bolo procesne prípustné, len ak v konaní došlo k niektorej z procesných väd uvedených v § 237 ods. 1 O.s.p. Podľa tohto ustanovenia je dovolanie prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu, ak a/ sa rozhodlo vo veci, ktorá nepatrí do právomoci súdov, b/ ten, kto v konaní vystupoval ako účastník, nemal spôsobilosť byť účastníkom konania, c/ účastník konania nemal procesnú spôsobilosť a nebol riadne zastúpený, d/ v tej istej veci sa už prv právoplatne rozhodlo alebo v tej istej veci sa už prv začalo konanie, e/ nepodal sa návrh na začatie konania, hoci podľa zákona bol potrebný, f/ účastníkovi konania sa postupom súdu odňala možnosť konať pred súdom, g/ rozhodoval vylúčený sudca alebo bol súd nesprávne obsadený, ibaže namiesto samosudcu rozhodoval senát. Z hľadiska prípustnosti dovolania podľa uvedeného ustanovenia nie je predmet konania významný; ak v konaní došlo k niektorej z väd vymenovaných v § 237 ods. 1 O.s.p., možno ním napadnúť aj rozhodnutia, proti ktorým je inak dovolanie neprípustné (viď napríklad R 117/1999, R 34/1995 a tiež rozhodnutia najvyššieho súdu uverejnené v časopise Zo súdnej praxe pod č. 38/1998 a č. 23/1998). Osobitne ale treba zdôrazniť, že pre záver o prípustnosti dovolania v zmysle § 237 O.s.p. nie je významný subjektívny názor účastníka konania tvrdiaceho, že došlo k vade vymenovanej v tomto ustanovení; rozhodujúcim je výlučne zistenie (záver) dovolacieho súdu, že k tejto procesnej vade skutočne došlo.

Dovolaiteľka procesné vady konania v zmysle § 237 ods. 1 písm. a/ až e/ a g/ O.s.p. nenamietala a ich existencia nevyšla v dovolacom konaní najavo. Prípustnosť jej dovolania preto z týchto ustanovení nemožno vyvodiť.

4. Matka tvrdí, že v konaní jej bola odňatá možnosť pred súdom konať.

Odňatím možnosti konať pred súdom (§ 237 písm. f/ O.s.p.) sa rozumie taký procesne nesprávny postup súdu, ktorý má za následok znemožnenie realizácie procesných oprávnení účastníka konania, ktoré mu poskytuje Občiansky súdny poriadok. O procesnú vadu v zmysle § 237 písm. f/ O.s.p. ide najmä vtedy, ak súd v konaní postupoval v rozpore so zákonom, prípadne ďalšími všeobecne záväznými právnymi predpismi a týmto postupom odňal účastníkovi konania jeho procesné práva [v zmysle § 18 O.s.p. majú účastníci v občianskom súdnom konaní rovnaké postavenie a súd je povinný zabezpečiť im rovnaké možnosti na uplatnenie ich práv - viď napríklad právo účastníka vykonávať procesné úkony vo formách stanovených zákonom (§ 41 O.s.p.), nazeráť do spisu a robiť si z neho výpisy (§ 44 O.s.p.), vyjadriť sa k návrhom na dôkazy a k všetkým vykonaným dôkazom (§ 123 O.s.p.), byť predvolaný na súdne pojednávanie (§ 115 O.s.p.), na to, aby mu bol rozsudok doručený do vlastných rúk (§ 158 ods. 2 O.s.p.)].

4.1. V dovolaní sa uvádza, že sudy sa primeraným procesným spôsobom nevyrovnali s tým, prečo nevykonali dokazovanie matkou navrhovanými dôkazmi. Tvrdí, že sudy svoj procesný postup náležite nevysvetlili.

Pokiaľ je obsahom tejto dovolacej argumentácie námietka, že napadnuté rozhodnutie nie je dostatočne odôvodnené (nepreskúmateľné), dovolací súd uvádza, že podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom. Právo na spravodlivý súdny proces neznamena ale právo na to, aby bol účastník konania pred všeobecným súdom úspešný, teda aby bolo rozhodnuté v súlade s jeho požiadavkami a právnymi názormi (I. ÚS 50/04). Z práva na spravodlivé súdne konanie vyplýva aj povinnosť všeobecného súdu zaoberať sa účinne námietkami, argumentmi a dôkaznými návrhmi strán (avšak) s výhradou, že majú význam pre rozhodnutie (I. ÚS 46/05). Súd sa z tohto dôvodu nemusí v odôvodnení svojho rozhodnutia zaoberať úplne všetkými dôvodmi a argumentmi procesných strán; postačujúcim je, ak z odôvodnenia rozhodnutia sú zrejmé všetky pre rozhodnutie podstatné skutočnosti objasňujúce skutkový a právny základ rozhodnutia (viď tiež II. ÚS 76/07).

Judikatúra najvyššieho súdu (R 111/1998) už dávnejšie považuje nepreskúmateľnosť rozhodnutia za „inú vadu konania“, ktorá prípustnosť dovolania nezakladá. Správnosť takého nazerania na právne dôsledky nepreskúmateľnosti potvrdzujú tiež rozhodnutia Ústavného súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) o sťažnostiach proti tým rozhodnutiam najvyššieho súdu, ktoré zotrvali na právnych záveroch súladných s R 111/1998 (viď napríklad nález ústavného súdu z 30. januára 2013 sp. zn. III. ÚS 551/2012 konštatujúci, že tento súd sa „väčšinovým názorom svojich senátov priklonil k tej judikatúre najvyššieho súdu, ktorá prijala záver, že nedostatok riadneho odôvodnenia rozsudku nezakladá vadu konania podľa § 237 O.s.p. (teraz § 237 ods. 1 písm. f/ O.s.p. - poznámka dovolacieho súdu), ale len tzv. inú vadu konania podľa § 241 ods. 2 písm. b/ O.s.p.“.

Na rokovaní občianskoprávneho kolégia najvyššieho súdu, ktoré sa uskutočnilo 3. decembra 2015, bolo prijaté stanovisko, právna veta ktorého znie: „Nepreskúmateľnosť rozhodnutia zakladá inú vadu konania v zmysle § 241 ods. 2 písm. b/ Občianskeho súdneho poriadku. Výnimočne, keď písomné vyhotovenie rozhodnutia neobsahuje zásadné vysvetlenie dôvodov podstatných pre rozhodnutie súdu, môže ísť o skutočnosť, ktorá zakladá prípustnosť dovolania podľa § 237 ods. 1 písm. f/ Občianskeho súdneho poriadku“. Toto stanovisko, ktoré bolo publikované v Zbierke stanovísk najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky pod R 2/2016, považuje dovolací súd za plne opodstatnené aj v preskúmvanej veci. Dodáva, že obsah spisu nedáva žiadny podklad pre to, aby sa na daný prípad uplatnila druhá veta tohto stanoviska, ktorá predstavuje krajnú výnimku z prvej vety a týka sa výlučne len celkom ojedinelých prípadov, ktoré majú znaky relevantné aj podľa judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva. O taký prípad ide v praxi napríklad vtedy, keď rozhodnutie súdu neobsahuje vôbec žiadne odôvodnenie, alebo keď sa vyskytli „vady najzákladnejšej dôležitosti pre súdny systém“ (pozri Sutyazhnik proti Rusku, rozsudok z roku 2009), prípadne ak došlo k vade tak zásadnej, že mala za

následok „justičný omyl“ (Ryabykh proti Rusku, rozsudok z roku 2003).

V danom prípade odvolací súd v odôvodnení napadnutého rozhodnutia uviedol stručne rozhodujúci skutkový stav, opísal priebeh konania, vysvetlil, čoho sa účastníci konania domáhali a čím argumentovali v odvolaní. Odvolací súd v odôvodnení potvrdzujúceho rozsudku citoval právne predpisy, ktoré aplikoval na prejednávaný prípad a z ktorých vyvodil svoje právne závery. Prijaté právne závery primerane vysvetlil spôsobom zodpovedajúcim § 157 ods. 2 O.s.p. Z odôvodnenia napadnutého rozhodnutia odvolacieho súdu nevyplýva jednostrannosť, ani taká aplikácia príslušných ustanovení všeobecne záväzných právnych predpisov, ktorá by bola popretím ich účelu, podstaty a zmyslu. Najvyšší súd vzhľadom na vyššie uvedené skutočnosti dospel k záveru, že skutkové alebo právne závery odvolacieho súdu nie sú v danom prípade zjavne neodôvodnené a nezlučiteľné s čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „Ústava“) a že odôvodnenie dovolaním napadnutého uznesenia odvolacieho súdu ako celok spĺňa parametre zákonného odôvodnenia (§ 157 ods. 2 O.s.p.).

4.2. Matka svoj názor o existencii vady konania v zmysle § 237 ods. 1 písm. f/ O.s.p. vyvodzuje z toho, že súdy nevykonali všetky ňou navrhnuté dôkazy, prípadne že rozhodovali na podklade neúplne zistených skutkových okolností alebo dôkazov nesprávne vykonaných.

Dovolací súd k tomu uvádza, že súd v občianskom súdnom konaní nie je viazaný návrhmi účastníkov na vykonanie dokazovania a nie je povinný vykonať všetky navrhované dôkazy. Posúdenie návrhu na vykonanie dokazovania a rozhodnutie, ktoré z nich budú v rámci dokazovania vykonané, je vždy vecou súdu (viď § 120 ods. 1 O.s.p.), a nie účastníkov konania. Postup súdu, ktorý v priebehu konania nevykoná všetky účastníkom navrhované dôkazy alebo vykoná iné dôkazy na zistenie skutkového stavu, nezakladá prípustnosť dovolania proti rozhodnutiu odvolacieho súdu podľa § 237 písm. f/ O.s.p., lebo týmto postupom súd neodňal účastníkovi možnosť pred súdom konať (porovnaj R 37/1993 a R 125/1999).

Ani nesprávne vyhodnotenie dôkazov nie je vadou konania v zmysle ustanovenia § 237 O.s.p. Pokiaľ súd nesprávne vyhodnotí niektorý z vykonaných dôkazov, môže byť jeho rozhodnutie z tohto dôvodu nesprávne, táto skutočnosť ale sama o sebe nezakladá prípustnosť dovolania v zmysle § 237 O.s.p. (viď tiež napríklad uznesenia najvyššieho súdu sp. zn. 1 Cdo 85/2010 a 2 Cdo 29/2011). Pri skutkovom vyhodnocovaní svojich zistení zohľadňuje súd výsledky vykonaného dokazovania, ktoré hodnotí podľa zásad uvedených v § 132 O.s.p.; pokiaľ sa pri tom prípadne dopustí hodnotiacej nesprávnosti, nejde o spôsobilý dovolací dôvod v zmysle § 241 ods. 2 O.s.p. (porovnaj R 42/1993 a viď tiež ďalšie rozhodnutia najvyššieho súdu, napríklad sp. zn. 5 Cdo 258/2007). Jeho neprípustnosť je daná aj samotným charakterom dovolacieho konania, v ktorom sa dôkazy nevykonávajú (§ 243a ods. 2 O.s.p.), a tak ani neprislúcha dovolaciemu súdu, aby prehodnocoval dôkazy vykonané súdmi nižších stupňov. Pre úplnosť dovolací súd uvádza, že do obsahu základného práva podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy nepatrí právo účastníka konania vyjadrovať sa k spôsobu hodnotenia ním navrhnutých dôkazov súdom, prípadne sa dožadovať ním navrhnutého spôsobu hodnotenia vykonaných dôkazov (I. ÚS 97/97).

4.3. Matka namietá aj neúplnosť skutkových zistení alebo nesprávnosť skutkových záverov súdov. ňou vytýkané nedostatky ale nie sú v rozhodovacej praxi najvyššieho súdu považované za dôvod, ktorý by zakladal procesnú vadu konania v zmysle § 237 ods. 1 písm. f/ O.s.p. a prípustnosť dovolania podľa tohto ustanovenia (viď napríklad rozhodnutia sp. zn. 2 Cdo 130/2011, 3 Cdo 248/2011, 5 Cdo 244/2011, 6 Cdo 185/2011 a 7 Cdo 38/2012).

4.4. Pokiaľ matka poukazuje na to, že odvolací súd rozhodol o odvolaniach bez nariadenia odvolacieho pojednávania, dovolací súd uvádza, že podľa § 214 ods. 1 O.s.p. na prejednanie odvolania proti rozhodnutiu vo veci samej nariadi predseda senátu odvolacieho súdu pojednávanie vždy, ak a/ je potrebné zopakovať alebo doplniť dokazovanie, b/ súd prvého stupňa rozhodol podľa § 115a O.s.p. bez nariadenia pojednávania a je potrebné zopakovať alebo doplniť dokazovanie, c/ ide o konanie vo veciach porušenia zásady rovnakého zaobchádzania, d/ to vyžaduje dôležitý verejný záujem. V ostatných prípadoch možno o odvolaní rozhodnúť aj bez nariadenia pojednávania (§ 214 ods. 2 O.s.p.).

Z ustanovenia § 214 ods. 1 O.s.p. vyplýva, že na prejednanie odvolania, ktoré smeruje proti rozhodnutiu vo veci samej, musí predseda senátu nariadiť pojednávanie okrem iného aj vtedy, ak je potrebné zopakovať alebo doplniť dokazovanie. Posúdenie, či v konkrétnom prípade je nevyhnutné zopakovať alebo doplniť dokazovanie, je však vecou úvahy odvolacieho súdu, a nie účastníkov konania. Ak odvolací súd dospeje k záveru, že súd prvého stupňa náležitým spôsobom zistil skutkový stav veci a preto nie je potrebné dokazovanie zopakovať alebo doplniť, nič mu nebráni (ak potreba nariadiť odvolacie pojednávanie nevyplýva z inej okolnosti relevantnej podľa § 214 ods. 1 O.s.p.) o odvolaní rozhodnúť bez nariadenia pojednávania.

Z obsahu spisu vyplýva, že v posudzovanej veci odvolací súd považoval skutkové zistenia súdu prvého stupňa za úplné a ich právne posúdenie za správne. Nepovažoval preto za potrebné súdom prvého stupňa vykonané dokazovanie zopakovať alebo dokazovanie doplniť. Dovolateľka mu preto nedôvodne vytýka, že na prejednanie odvolania nenariadil pojednávanie.

Treba dodať, že podľa judikatúry najvyššieho súdu (viď napríklad jeho rozhodnutie sp. zn. 1 Cdo 227/2013), ústavného súdu (viď napríklad jeho rozhodnutie sp. zn. I. ÚS 54/08) a tiež EĽSP (porovnaj *Delcourt v. Belgicko*, 1970) stačí, aby účastníkovi konania bolo umožnené aspoň raz predstúpiť pred súd so svojou vecou a byť v ňom súdom vypočutý. Toto právo bolo matke v plnom rozsahu zachované.

4.5. Formulácie zvolené v dovolaní naznačujú, že matka je presvedčená o tom, že v konaní bol porušený princíp rovnosti účastníkov konania.

V súlade s princípom „rovnosti zbraní“ (čl. 6 ods. 1 Dohovoru) každá procesná strana musí mať rovnakú možnosť hájiť svoje záujmy a žiadna z nich nesmie mať podstatnú výhodu voči protistrane (viď rozsudok EĽSP vo veci *Delcourt v. Belgicko*). Podstata tohto princípu spočíva v tom, že všetci účastníci občianskeho súdneho konania majú rovnaké procesné práva a povinnosti, ktoré uplatňujú a plnia za rovnakých procesných podmienok bez zvyhodnenia alebo diskriminácie niektorého z nich.

V súlade s právom na kontradiktórne konanie musia mať procesné strany príležitosť nielen predložiť všetky dôkazy potrebné na to, aby ich návrh uspel, ale aj oboznámiť sa so všetkými ďalšími dôkazmi a pripomienkami, ktoré boli predložené, s cieľom ovplyvniť rozhodnutie súdu a vyjadriť sa k nim.

Na druhej strane ale právo na spravodlivý súdny proces neznamena nárok na to, aby bol účastník konania pred všeobecným súdom úspešný, teda aby bolo rozhodnuté v súlade s jeho požiadavkami a právnymi názormi. Z opačného pohľadu možno povedať, že neúspech v súdnom konaní nie je možné bez ďalšieho považovať za porušenie základného práva. Je v právomoci všeobecných súdov vykladať a aplikovať zákony.

Princíp rovnosti zbraní neznamena, že súd je povinný vykonať všetky dôkazy, ktoré strana navrhne. Prípustnosť dôkazov nie je Dohovorom regulovaná a ide o otázku, ktorú upravuje predovšetkým vnútroštátne právo. Takisto význam dôkazov a potrebnosť ich vykonania je otázka, ktorú posudzujú predovšetkým vnútroštátne orgány (porovnaj rozhodnutie EĽSP vo veci *Engel v. Holandsko*).

Z obsahu zápisníc o súdnych pojednávaniach, ktoré sú založené v spise, nemožno vyvodit', že by súd nevytvoril matke a otcovi rovnaké procesné možnosti predložiť všetky dôkazy potrebné na to, aby ich návrh uspel. Matka a otec, obaja zastúpení advokátmi, podali odvolania, v ktorých podrobne uviedli, v čom je - podľa ich názoru - napadnuté rozhodnutie nesprávne, resp. z akého dôvodu ho treba zmeniť v prospech toho - ktorého odvolateľa. Ešte aj v odvolacom konaní, ktoré začalo podaním ich odvolaní, mali matka aj otec rovnakú možnosť uplatniť svoj vplyv na výsledok konania (porovnaj R 39/93).

Z vyššie uvedených dôvodov považuje dovolací súd predmetnú námietku dovolateľky za neopodstatnenú.

5. V dovolaní matka tvrdí, že v konaní došlo k tzv. inej vade majúcej za následok nesprávne rozhodnutie vo veci.

Za „inú vadu“ (v ustanovení § 237 ods. 1 písm. f/ O.s.p. neuvedenú) sa spravidla považuje najmä porušenie ustanovení o dokazovaní, a to tým, že súd vôbec nezistoval skutočnosti rozhodujúce pre posúdenie veci aj napriek tomu, že boli tvrdené a na ich preukázanie boli navrhnuté dôkazy, porušenie ustanovení o vykonávaní jednotlivých dôkazných prostriedkov (napríklad osoba, ktorá mala byť vypočutá ako svedok, bola vypočutá ako účastník konania, svedok nebol o svojich povinnostiach riadne poučený, dôkaz listinou bol vykonaný v rozpore s § 129 O.s.p.), nevykonanie dôkazu navrhnutého účastníkom na preukázanie rozhodujúcej skutočnosti, hoci súd následne dospel k záveru, že účastník neuniesol dôkazné bremeno, odklon odvolacieho súdu od skutkových záverov súdu prvého stupňa bez zopakovania dôkazov alebo doplnenia dokazovania, zohľadnenie skutočností, ktoré z dokazovania nevyplynuli, opomenutie rozhodných skutočností, ktoré vyšli v konaní najavo.

Za „inú procesnú vadu“, ako už bolo uvedené vyššie, považuje nielen dávnejšia judikatúra (R 111/1998), ale tiež stanovisko R 2/2016 aj nedostatočné odôvodnenie dovolaním napadnutého rozhodnutia.

„Iná procesná vada“ je síce relevantný dovolací dôvod (§ 241 ods. 2 písm. b/ O.s.p.), úspešne však môže byť uplatnená iba v procesne prípustnom dovolaní. Konštantná judikatúra najvyššieho súdu zastáva názor, že „iná vada“ prípustnosť dovolania nezakladá (viď rozhodnutia najvyššieho súdu sp. zn. 3 Cdo 219/2013, 3 Cdo 888/2015, 4 Cdo 34/2011, 5 Cdo 149/2010, 6 Cdo 134/2010, 6 Cdo 60/2012, 7 Cdo 86/2012 a 7 Cdo 36/2011).

6. Pre prípad, že súčasťou dovolacích námietok matky je tiež námietka o nesprávnom právnom posúdení veci, dovolací súd uvádza, že právnym posúdením je činnosť súdu, pri ktorej zo skutkových zistení vyvodzuje právne závery a na zistený skutkový stav aplikuje konkrétnu právnu normu. Nesprávne právne posúdenie veci je síce relevantný dovolací dôvod v tom zmysle, že ho možno uplatniť v procesne prípustnom dovolaní (viď § 241 ods. 2 písm. c/ O.s.p.), samo nesprávne právne posúdenie veci ale prípustnosť dovolania nezakladá (viď R 54/2012 a tiež ďalšie rozhodnutia najvyššieho súdu, napríklad sp. zn. 1 Cdo 62/2010, 2 Cdo 97/2010, 3 Cdo 53/2011, 4 Cdo 68/2011, 5 Cdo 44/2011, 6 Cdo 41/2011, 7 Cdo 26/2010 a 8 ECdo 170/2014). Nejde totiž o vadu konania uvedenú v § 237 ods. 1 O.s.p., ani znak (atribút, stránku) rozhodnutia, ktorý by bol uvedený v § 238 O.s.p. ako zakladajúci prípustnosť dovolania.

7. Vzhľadom na to, že prípustnosť dovolania matky nevyplyva z § 238 O.s.p., nepotvrdila sa existencia procesnej vady ňou tvrdenej (§ 237 ods. 1 písm. f/ O.s.p.), ale ani ďalších vád uvedených v § 237 ods. 1 O.s.p., najvyšší súd odmietol jej dovolanie podľa § 243b ods. 5 O.s.p. v spojení s § 218 ods. 1 písm. c/ O.s.p. ako smerujúce proti rozhodnutiu, proti ktorému nie je dovolanie procesne prípustné. Vzhľadom na odmietnutie dovolania z procesných dôvodov sa dovolací súd nezaoberal vecnou správnosťou dovolaním napadnutého rozsudku odvolacieho súdu.

O trovách dovolacieho konania súdu rozhodol najvyšší súd podľa 243b ods. 5 O.s.p. v spojení s § 224 ods. 1 O.s.p. a § 146 ods. 1 písm. a/ O.s.p.

Toto rozhodnutie prijal senát najvyššieho súdu pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.